

OMLADINA

≡≡≡ GLASILO ≡≡≡

NAR. - RADIKALNEGA DIJAŠTVA.

VI. LETNIK 1909/1910.

UREDILA

VEKOSLAV ZALOKAR IN FRAN KS. ZAVRNIK.

LJUBLJANA 1910.

IZDAJA EKSEKUTIVA NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA. - TISK J. BLASNIKA NASL.

37242 VIII F b

VIII F b 37242

VSEBINA

VI. letnika „Omladine“.

Članki:

	Stran
Abstinenca kot kulturni problem. Prof. dr. Břetislav Foustka. (Z avtorjevim dovoljenjem preložil Krivic)	3, 23, 39
Ali naj hodi slovensko dijaštvo študirat v Italijo. V. Kisovic	50
Cuius regio eius religio. F. T.	33
Češko dijaštvo. — ar	17
Črnogorska omladina. Viktor (Hrvatski Djak)	151
II. umetniška razstava v paviljonu R. Jakopiča. Hrvaško umetniško društvo Medulić. I. H. Z.	148
Ellen Keyini nazori o ženi. Slava	7
Hrvatska napredna omladina. A. D.	90
Hrvatska narodno-obrambena društva. Joso M. Pilar	123
Jugoslovansko vprašanje. Gjuro Orlič	160
Košček morale v slovenski javnosti	120
Na naš III. shod v Ljubljani	65
Nove smeri. Mirko Černič	183
Ob Gajevi stoletnici	114
O veri in vernosti. Josip Jurca	69
O živinozdravniški visoki šoli na Dunaju piše Fran Ks. Zavrnik	185
Politika kot veda. Krivic	146, 167
Po obletnici	81
Poziv do Slovencev	9
Praško trgovsko šolstvo	55
I. slovenska umetniška razstava v paviljonu R. Jakopiča. I. H. Z.	99, 117
Silvije Strahimir Kranjčević, kao pjesnik i filozof. Vladimir Dvorniković	20
Slovenci v 60 tih letih s posebnim ozirom na vlogo dijaštva v našem javnem življenju. (Po predavanju dr. Ivana Prijatelja)	179
Slovenskim filozofom	65
Slovenskemu dijaštvu. C. V.	49
Slovenska univerza, predvsem pravna fakulteta in naše predpriprave. Slavko Weixl	83, 113
VI. redni občni zbor „Prosvete“	87
Trgovski študij. Vladimir Poljšak	54
III. narodno-radikalni shod v Ljubljani	94, 129, 153
Učiteljskiščnikom v pomislek. F. K.	124
Umetniška priloga „Omladine“. — Dr. Ivan Prijatelj	41
Več luči. („Zori“ v odgovor.) Krivic	36
Več tehnikov. I. M.	68
Živinozdravniški študij. F. K. Z.	56
Župančič. Po predavanju dr. Ivana Prijatelja	1
50 let	146

Listek:

	Stran
Slovensko vseučiliško vprašanje	9, 28, 42, 187
Slovensko dijaštvo	10, 29, 43, 57, 80, 134, 165, 188
Adrija	10, 135,
Slovenija	12, 29, 43, 135, 165, 188
Tabor	11, 43, 136, 166
Eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva	11, 166
Prosveta	31, 111, 140, 171
Druga akademična in ferijačna društva	14, 46, 189
Slovansko dijaštvo	166, 189
Jugoslovansko dijaštvo	166
Srednješolski vestnik	76, 136, 167, 190
Dijaško-socijalni vestnik	12, 58, 168
Ženski vestnik	14, 64
Manjšinski vestnik	172
Učiteljski vestnik	104
Vestnik za književnost in umetnost	110, 137, 169, 191
Vestnik za ljudsko izobrazbo	14, 31, 46, 103, 140, 171, 192
Razno	15, 47, 111, 141, 173, 192 in na platnicah.

Umetniška priloga: Dr. France Prešeren.

V „Prilogi“:

Pesmi	3, 6, 9, 11, 25, 33
Gaj in njegova doba. Zagorski	26
K počitniškemu potovanju. Fr. Ks. Zavrnik	20
Nikolaj Vasiljevič Gogolj. F. P. K.	17
Srednješolec na počitnicah	22
Srednješolsko dijaštvo. S. V.	1
Spremenjeni učni načrt za gimnazije in realke	4, 10
Učni red na gimnazijah	6
Učni red na realkah	11
Srednješolski vestnik	7, 12, 34,
Razno	8, 39,
Razpis častnih nagrad. Uredništvo	12

Na platnicah razne notice, informacije, polemika.

OMLADINA

GLASILO NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA

PO PREDAVANJU DR. IVANA PRIJATELJA: ŽUPANČIČ □
PROFESOR DR. BRĀTISLAV FOUSTKA: ABSTINENCA KOT
KULTURNI PROBLEM □ SLAVA: ELLEN KEYINI NAZORI
O ŽENI □ POZIV DO SLOVENCEV □ SLOVENSKO VSEUČI-
LIŠKO VPRAŠANJE □ SLOVENSKO DIJAŠTVO □ DIJAŠKO-
SOCIALNI VESTNIK □ ŽENSKI VESTNIK □ VESTNIK ZA
□ □ LJUDSKO IZOBRAZBO □ RAZNO □ □

□ PONATIS DOVOLJEN LE Z NAVEDBO VIRA □

IZHAJA VSAK MESEC □ STANE LETNE 4 KRONE; ZA DIJAKE 2 KRONI;
POSAMEZNA ŠTEVILKA 40 VIN. □ □ DOPISI NAJ SE BLAGOVOLE
POŠILJATI UREDNIŠTVU NAJKASNEJE DO 20. VSAKEKA MESECA V
LJUBLJANO NA BREG ST. 12 □ LE FRANKOVANA PISMA SE SPREJE-
MAJO □ UPRAVNIŠTVO JE V TISKARNI J. BLASNIKA NASLEDNIKOV
V LJUBLJANI, BREG ŠT. 12 □ □ REKLAMACIJE SO POŠTNINE PROSTE,
ČE IMAJO NA NASLOVNI STRANI PRISTAVEK „REKLAMACIJA“ IN ČE
SO ODPRTE □ □ ZARADI REDNEGA POŠILJANJA JE NATANKO NA-
ZNANITI NASLOV IN BIVALIŠČE TER VSAKO IZPREMEMBO BIVALIŠČA
□ □ OBLASTEM ODGOVOREN MIHAEL ROŽANEC □ IZDAJA EKSE-
KUTIVA NARODNO-RADIKALNEGA DIJAŠTVA □ TISK J. BLASNIKA
□ □ NASLEDNIKOV □ □

ŠTEV. 1. LJUBLJANA, APRIL LETO VI.

1909

RAZNO.

Brošura „Slovenska visoka šola“ — konfiscirana. Državno pravdništvu v Ljubljani je zaplenilo vso to knjižico od prve do zadnje vrstice, od prve vejice do zadnje pike. To poročilo nam je došlo, ko je bila ta številka „Omladine“ že v tisku. Z visokim namenom, razširiti v široke narodne plasti idejo o kulturni potrebi slovenskega vseučilišča, je napredna slovenska mladina — narodno-radikalna in svobodomiselna — hotela izdati zgoraj imenovano delce. Državno pravdništvu pa nam je preprečilo in onemogočilo kulturno delo. Žalostno, a resnično. Želimo, da nam naši poslanci zagotovijo vsaj toliko prostosti, da smemo jasno govoriti o slov. kulturnih vprašanjih.

Ernest Haeckel, znan tudi med Slovenci po svojem delu „Die Welt-rätzel“, je praznoval dne 26. februarja svojo 75 letnico. Ob tej priliki se je poslovil od javnosti in hoče poslej delati samo za od njegga ustanovljeni filogenetični muzej v Jeni. 80 semestrov je deloval kot vseučiliščni profesor. Porodil se je 17. februarja 1834. v Potsdamu, mladost je preživel v Merseburgu, dovršivši medicinske študije se je nastanil kot praktični zdravnik v Berlinu. Leta 1862. je postal privatni docent v Jeni. — Haeckel, vnet razširjevalec Darwinovih teorij, je moral mnogo pretrpeti od fanatičnih nasprotnikov. Očitalo se mu je, da je namenoma ponaredil klišeje nekih embrijev, in dvignila se je velika gonja proti njemu. V tem so se odlikovali zlasti katoliki. V koliko so bili ti napadi pretirani in zlobni, kaže izjava 46 učenjakov, medicincev, naravoslovcev, fiziologov td., v kateri se pravi med drugim: „... da oni (podpisanih 46 učenjakov) sicer ne odobravajo načina, kakor je Haeckel v nekaterih slučajih shematiziral, da pa najostreje obsojajo v interesu znanosti in svobodnega pouka oni boj, ki ga vodita Blaß in Kepler-Bund proti Haecklu.“ Med drugimi so podpisani sledeči učenjaki: Boveri, Grobben, Hatschek, R. Hertwig, Hochstetter, Kael Kräpelin, Toldt, August Weismann, Zuckerkandl.

Naši Zapiski, socialna revija, so začeli po enoletnem prestanku zopet izhajati. Urejuje jih dr. Anton Dermota, med njihovimi sotrudniki čitamo imena odličnih slovenskih znanstvenikov in literatov. Zanimiva je zlasti korespondenca dr. J. Bleiweisa, ki jo priobčuje dr. Drag. Lončar.

Starešinstvo Leonove družbe v Ljubljani. „Narodni dnevnik“ poroča z dne 16. marca, da je razposlalo starešinstvo Leonove družbe po vsem Slovenskem sledeče oklice:

„Vaše blagorodje! Vrste slovenskega katoliško mislečega dijaštva se množe. Nad 100 je visokošolcev-laikov, ki si upajo v zasebnem in javnem življenju zagovarjati krščanska načela. Družijo se v kongregacijah in akademičnih društvih, da se v njih utrdijo v značaje. Medsebojno se izpodbujajo k čednostnemu življenju in v posledici k delu in učenju ter se tako pripravljajo za svoj prihodnji poklic. Zato vsako leto opazujemo z veseljem na njih počitniških shodih, da ne napredujejo le po številu, ampak tudi po odločnosti in izobraženosti. Naravno je, da ti visokošolci ne dobe ne moralne, ne materialne podpore pri nasprotnikih, ki k večjemu njih ubožnost izrabljajo ter zahtevajo od njih načelnih koncesij. — Da jih ohranimo zveste edino pravim načelom, se je osnovalo Starešinstvo Leonove družbe. Starešinstvo Leonove družbe deluje že več let in ima namen podpirati z brezobrestnimi posojili pridne, revne visokošolce, da se obvarujejo bolezni in prehude lakote. Daje jim pa tudi moralno oporo s tem, da jim omogoči vzdrževanje akademičnih društev. Preteklega leta 1908 je starešinstvo podpiralo 28 visokošolcev in 3 akademična društva, „Danico“ na Dunaju, „Zarjo“ v Gradcu in „Dijaško zvezo“ v Ljubljani. Podpirancev je bilo doma na Kranjskem 23, na Štajerskem

ŽUPANČIČ.

Po predavanju dr. Ivana Prijatelja.

Pri Slovencih je porod pesnika močne, silne individualnosti težji kakor pri malokaterem drugem narodu. Slovenci so ustrahovan narod. Terorizirala jih je zgodovina in terorizira jih sedanost: socialno, religiozno, politično . . . In to niso tla, iz katerih bi lahko zrastle krepka individualnost. Ako se vkljub temu narodí Slovincem poet, so pogoji razvoja zanj najtežji. Njega ne spremlja velika občina slušateljev, in odmevi njegovih idej, pripovedovanih od ust do ust ga redkokdaj srečujejo na njegovem tihem potu. Samota, to je usoda slovenskega pesnika. A to je obenem zanj velika poizkušnja, ki jo prestane malokateri brez škode in izgube. Največji pesnik narodov Prešeren se je v svoji samoti udal resignaciji, lirik Simon Jenko je zapadel melanholiji, Levstik se je boril s samoto in končal v verski blaznosti. Šele Stritar je zbral prvo slovensko čitateljsko občino okrog sebe (po večini dijaško!), ki je prišla prav njegovemu učencu Gregorčiču. Ta občina je bila v idejnem obziru še jako pasivna in samo zvedava; sodelovala s svojimi pesniki-ljubljenci ni. Zato je bila tudi poezija te dobe tako domosedna, melkobna in polna bolesti; Stritar in Gregorčič sta postavila svetožalje naravnost v pesnikov program. — Močno individualnost je vzbudil Slovincem šele realistični polpretekli čas v pesniku Aškercu, ki je ubral v svojih prvih pesmih v osemdesetih letih tako jasno skvačene, predmetne in stvarne akorde. Samota pa je gnala tudi njega — ne v Kanoso kakor Gregorčiča — ampak v nasprotni ekstrem — na kričeči forum advokata svobodne misli, kjer se njegova beseda razlega pač še glasno, a ne več ubrano.

„Moderna“ je prinesla Slovincem štiri znamenite pesniške pojave: Ketteja, Aleksandrova, Cankarja in Župančiča. Kette je bil razposajen mladenič, življenja vesel deček, ki je gledal z vedrim očesom v svet, pa ti je šel naenkrat stikat nekam v nadnaravne sfere, Aleksandrov se je zamaknil v svojo vas, kakor bi hotel tu izkopati zaklad narodnih preročb. Cankar se je predrznil iti trgat „cvetove zla“ v globine in nižine, pred katerimi smo se poprej samo križali. A Župančič se je razmaknil, kakor se dotlej ni spodobilo za poštenega, pohlevnega slovenskega mladeniča.

Prva njegova zbirka (1899) je nosila naslov „Čaša opojnosti“. Opojnost je tudi znamka za prvo Župančičevo poezijo. Tudi knjiga sama je učinkovala opojno. Bujna ritmika, drznost in razkošnost prispodob, čudovita melodika je ljudi kar očarala, da niso zapazili v mladem pesniku glavne, za Slovence

nove lastnosti: poguma, energije, sile in zmagoslavnosti nad življenjem. Župančič se je takoj predstavil svojemu narodu kot njegov vedež, čigar oko želi razširiti vidike in obzorja domovine. „Vesoljnost se razgrinja pred njim, njegove barke so zapustile tihe pristane in plavajo v brezbrežnost.“ — A vkljub tej krepko izraženi samoniklosti je bilo v „Čaši“ še mnogo mladostne afektacije, vzrok, ki je v poznejših letih izredno samokritičnemu pesniku znatno omrzil to zbirko.

Druga zbirka „Čez plan“ (1904) kaže pesnika že dozorelega in prišedšega s seboj povsem na jasno. Ta knjiga pomeni pesnikovo vračanje od poleta in razmaha k misli:

Predaj se vetrom — naj gre, kamor hoče!
Naj srce se navriska in izjoče!
Vendar, mornar, ko je najvišji dan,
izmeri daljo in nebeško stran . . .

tedaj nagiblje in premišljuje usodo slovenskega pesnika in usodo svoje domovine: življenje slovenskega poeta mu je križev pot, spetev proti grobu in na potu postaje muk druga poleg druge. — A ta trda usoda njegovega poklica ga ne vrže v resignacijo, ampak ga navda z „neizprosno slastjo“ boriti se s „temno oblastjo nad njimi“. Grob umrlega Aleksandrova mu razodene troedino skrivnost slovenskega pevca: Bolest-Samoto-Pogum. On je izkusil prvo, obvladal in se izkazal v drugi in si opasal ledja svoja s tretjim, s krasnim pogumom. Svoj narod pozove na „vseh živih dan“. Z ognjenimi znamenji žigosa narodovo maloupnost in nemoč. Svest si Prešernove dedščine zapoje ob Prešernovi stoletnici (1900) „Pesem mladine“, ki bi bila mogla postati marseljeza mladega slovenskega pokolenja. Žal, da se bohemsko blazirana mladina „fin de siècle“ ni odzvala Župančičevim klicem . . .

V lanski jeseni je izšla tretja Župančičeva zbirka „Samogovori“; dragocena knjiga iz pesnikove samote. Isto zdravo življenjsko veselje nam veje iz nje, kakor iz prejšnjih njegovih knjig, razvila pa se je v pesniku ena velika bolezen, od Boga poslana sveta bolezen; hrepenenje po najvišji resnici in pravici. Njegova pesem je sedaj težnja po sintezi, po večjem jedru stvari, in je odločno oddaljevanje od vsega, kar je slučajno, anekdotično. Popolen antipod Aškercev! Ideja je sedaj njegova zvesta spremljevalka, a ta ideja ni vulgarna agitatorica in tudi ni bleda stanovalka ideoloških papirnatih hišic. Župančič, naš fini, ljubezni polni opazovalec prirode in človeka, on, ki zna v malem videti veliko, vodi idejo stvari in realnega sveta s seboj. On se čuti neprestano v zvezi z „vsem“ in se nahaja sredi vsega:

Sredi vsega razprósti peroti
kot dve zarji,
in v viharji
harfa boš, ki jo prebira Gospod.

Njegova pesem se je dvignila neizmerno visoko. Sedaj plava onkraj malenkostnih bolesti in žalosti v tihem, a živem uživanju pesniškega gledanja. Eno samo bolečino še pozna; in to je večna želja po skrivnostnih daljah svoje duše in svojega naroda.

Govornik je nato analiziral nekatere glavnejše pesmi nove zbirke in se ustavil naposled ob njegovi znameniti „Dumi“, katero je nazval „visoko pesem domovinske ljubezni“.

Končno je pozval zbrano dijaštvo, naj se zaveda pri čiščenju idej in borbi za nje Župančiča kot svojega pesnika, v pravem pomenu besede — pesnika zdrave in pogumne ter po napredku stremeče mladine.

PROF. Dr. BRĚTISLAV FOUSTKA*):

ABSTINENCA KOT KULTURNI PROBLEM.

(Z avtorjevim dovoljenjem preložil Krivic.)

Če že govorim o abstinenci kot kulturnem problemu, se mi zdi potrebno eno preje omeniti.

1. V abstinentni ideji vidim del življenskega in svetovnega nazora, novega nazora modernega človeka, in zajedno sočinitelja, ki karakterizira in na gotov način že začenja vplivati na vse današnje kulturno življenje. In če to prenesemo do prakse — in za to se gre predvsem — tedaj mi abstinenca ne pomenja le popolne vzdržljivosti od alkoholnih pijač, morda na temelju zdravniške prepovedi in radi zdravja, tedaj iz ožjega higijeniškega stališča. Ne. Abstinenca mi pomenja novi zavestni način življenja, ki je s to zdržljivostjo zvezan, novi način življenja, ki se kaže v vseh življenjskih funkcijah.

Ne le alkoholizem, ampak tudi abstinenca (v tem smislu besede) je kar najtesnejše združena z vsemi življenskimi in družabnimi pojavi.

A če vem, da alkoholizem n. pr. manjša življensko silo, telesno in duševno energijo narodov, abstinenca nasproti temu, da jo zvišuje, da je abstinence posledica višji nraveni in gospodarski nivô prebivalstva — a to je znanstveno dokazano — pa sem abstinent ravno vsled tega prepričanja in to mora pri vsej moji življenski praksi soodločevati.

Zavestni abstinent zavzame k vsem stranem človeškega življenja stališče, in ravno to stališče je bistveno drugo kot stališče neabstinenta.

2. Abstinentna ideja in abstinentna praksa — kako velikanski državni pojav — je izraz gotove potrebe, gotove težnje modernega človeka.

Prosim, le predstavite si, kaj to historično in sociologično pomenja, da so Tolstoj in cela vrsta znamenitih ljudi do Kiplinga in Vandervelda in drugih zavestni abstinenti, da živi v Angliji več kot 5 milijonov ljudij v zdržljivosti, da šteje Švedska 500.000, mala Norveška 250.000 organiziranih abstinentov, da je ravnotako majhna, toda probujena Finska najtreznejša zemlja sveta!

*) Docent na praški filozofski fakulti. Izboren socijolog.

Da, te mase in vse te velike abstinentne legije v ostalih državah in zemljah, ti tu vendar niso morda za gaudium P. T. alkoholikov, ampak mora to imeti gotov historičen in sociološki pomen.

In ta pomen? Abstinenca, poleg ostalih simptomov je zajedno izraz težnje in potrebe modernega človeka po fizičnem, duševnem in nraavnem prenovljenju, renesansa, prerojenje.

Enkrat je že novodobno človeštvo poskušalo proti srednjemu veku svojo renesanso. In za nekaj podobnega, toda višjemu razvoju prispodobljenega, se gre tudi sedaj: lomimo z minulo dobo in hočemo stvoriti novo, višje življenje.

3. Če v tej zvezi pogledamo najprej na fizično kulturo človeštva, opazimo takoj tu nove smeri.

Srednji vek je postavil telo na drugo mesto, da še dalje, smatral ga je za nekaj grešnega, za nekaj metafizično in etično manj vrednega napram duši, in po tem je tudi ž njim ravnal. Krščanska askeza je strmela za tem: z umrtvičenjem telesa osvoboditi dušo.

A srednjeveške sence se razprostirajo še daleč do novega veka. S tem so se uničile množice vrednosti, a to nele bioloških ampak tudi kulturnih. In če se n. pr.: Ruskin o naši generaciji izraža, da smo grdo pleme z brezformnimi udi, ki je zaljubljeno v svoje nemarnosti, in v nagrado za to nekaj mrmramo o potrebi obleke radi toplote in spodobnosti, — tedaj je to sicer zelo pretirano toda vendar karakteristično in pove le z drugimi izrazi to, kar je R. Quick (v Educationale Reformers) finejše povedal, da se antični smisel za krasoto človeškega telesa k modernemu človeku nič več ni vrnil.

Bodisi, naš vek se je na vsak način obrnil proti temu srednjeveškemu sistemu misli in življenja, in naj Schopenhauer še tako poveljuje askete, mi ne moremo zajedno notirati te visoke pesmi.

Naš vek pozna nevarnost, katera tiči v onem zaničevanju telesne strani, spoznava, da je ta nevarnost mnogo večja, ker je novodobni socialni in gospodarski razvoj bodisi izdelal razne kulturne škodljivine, ali jih pa povzdignil v različne degeneracijske činitelje.

Strogo znanstveno raziskavanje je tudi dognalo, kako je eden največjih socialnih škodljivcev ravno alkoholizem.

Kakor odmev vseh teh taktov, se oglašja tarnanje vsled grozeče degeneracije modernih narodov: svareč glas vzdigujejo Darwin, Wallace, Galton, Spencer, slišati je plašne signale Richarda Wagnerja in Nietzscheja; postavlja se na stražo cela vrsta novodarvinskih selekcijskih teoretikov od Haycrafta pa do Plötza in Seballmeyerja.

Povsod se kliče po prerojenju, zahteva se ne le politična, nraavna, verska regeneracija, ampak direktno tudi biološka.

In proti srednjeveškemu nazoru stavi moderna evolucijska filozofija pozitivni ideal: izdelati in vzgojiti novo, krepko, plemenito pleme, hoče to kar je Holbrook primerno imenoval: „Homoculture“, kultura človeka. In zato se zahteva iz prepričanja, da je takšno izpopolnjeno

fiziološko stanje podlaga za razvoj ostalih lastnosti človeške prirodnosti in temelj osebnega in socialnega blagostanja. To je smisel onega klica Darwinovega, Galtonovega, Spencerjevega. V tej smeri nastaja cela literatura, začenjajo se nove stroke znanosti: socialna higiena, biologija ras, narodna biologija, evgenika*), ki se z različnih strani pečajo z novim problemom.

Če pomislimo pri tem še na krasne praktične poskuse moderne medicine za biologično ozdravljenje narodov, bo nam jasno, kako močan preobrat tu nastaja.

Celo to gibanje v naprej pa še daleč ni pri koncu, da, šele prvi korak je tu. Ni mogoče vedeti, v kakšne oblike se vtelesi daljši njegov razvoj — toda to je mogoče reči:

Kakor hitro bo enkrat ta nova ideja vsesplošno razumevana in se bo praksa gibala v njeni smeri, bo spoznaval svet obnovenje in prerojenje, o katerem se starejši renesansi niti sanjalo ni.

In ta nova kultura bo z železno brezpogojnostjo obenem kultura zavestne abstinence, kajti alkoholizem je degeneracijski činitelj, abstinenca pa je princip življenske sile.

Le trezen in čist narod bo močan in preživi v tekmi narodov.

Še en specielan pomen abstinence za fizično kulturo sedajnosti bi rad omenil. Novodobna gospodarska evolucija je poklicala v življenje milijonske polke proletarskega delavstva — saj mi Čehi štejemo 130.000 organiziranih socialno demokratičnih delavcev — in milijon rok se vzdiguje v narodih vsak dan, da bi prijeli za plug, za rudarske krampe, da bi stregli stroju, da bi delali v poljedelstvu, v obrti, trgovinah in pri prometu.

Starejši in novejši kolektivni poskusi v poslednji dobi n. pr. Stehrovi so pokazali, da je povsod abstinentno delavstvo produktivnejše kot neabstinentno.

Pri demokratizaciji moderne popularizacije ima povečanje produktivnosti vsled treznega življenja veliko praktično važnost in obenem odgovarja kulturnim tendencam socializma.

Čim splošneje se bo to v socializmu razumevalo, tem boljše za celo socialno gibanje, tem boljše za množiči se delavski razred.

V koliko bi telovadne organizacije mogle prospeti z abstinenco za fizično kulturo naroda, je jasno. Vaše Sokolstvo, ki bi moralo biti vendar narodno-oficijelen stražnik biologičnih vrednosti, bi dobilo tu novo vspondubo in nov krog teženj. Izpolnjevalo bi tako le naročilo svojega duševnega očeta Tyrša, ki je enkrat tako lepo zaklical: „Predvsem pa ti, omladina češka, delaj pokoro, pojdi že enkrat iz večnega smradu svojih beznic in kavaren, obleci se spokorno v telovadno ogrinjalo sokolsko, krepí se v prospéh svoj lastni in v prospéh naroda in popravi konečno grehe na zdravju, svežosti in svoji moči.“

4. Razumljivo je, da se mora pri tesni zvezi telesa in duha ta težnja tikati tudi duševne kulture.

*) V poslednji dobi moremo tudi čitati o „anthropofyteji“.

Nočem govoriti o tem, kako se od dob Rousseauovih toži o propadanju, katerega je povzročila kultura.

Nezadovoljnost modernega človeka se kaže v njegovem boju za trdno podlago zadovoljujočega svetovnega naroda. To krasno težnjo si moremo predočiti na titanskih bojih človeške duše novega veka: na Goethejevem in Lenauovem Faustu, na Mussetovem Rollo-ju, na Pankracu od Krasinskega in dalje notri do „Omedlelih duš“ Garborovih.

V tej težnji se kaže, kako človek išče jasno resnico, in čisto povznašujočo in zadostno življenjsko nalado.

Zato se skuša oprostiti tudi vseh nezdravih kulturnih smeri, ki so se v tem boju združile.

Le mimogrede opominjam na poskuse premagati nele pesimizem, ampak tudi romantizem, naturalizem, anticizem, simbolizem in vse to, kar spada v vrsto dekadentnih smeri, vse to, kar v znanstvenem in umetniškem mišljenju in tvoritvi in v odgovarjajoči življenjski naladi pomenja nejasnost, mrak, meglenost.

V tem kvasu si izdeluje nova doba gotovo smer, ki sicer ni noben arkanum, noben vselek proti vsemu nezdravemu in dekadentnemu, toda končno je vendar saj zdrava smer — to, kar se imenuje (v literaturi, vedi in življenju) realizem. In bodisi, da se je realizem definiral na vse različne načine, v bistvu pomenja: pogledati resnici v obraz, pomenja jasno in strogo mišljenje, čisto neizkaljeno čutenje, težeč z zavestnim, premišljenim delom za človeškimi ideali in predvsem za družabno demokratizacijo, za blagor zatiranih in trpečih. Tako realistično mišljenje, čutenje in delovanje je v resnici nedosledno mogoče pri tem, ki se dan na dan z alkoholom — bodisi tudi za kratko dobo — zavaja v stanje duševne poluteme?

Ne prihaja mi na misel, da bi hotel vse utopično, nejasno in megleno, kar nas frapira v mnogih delih romantike, simbolizma in podobnih smeri, spravljati na račun netreznosti teh ali onih pisateljev v sem spadajočih periodah in smereh. Toda, ali bi ne bilo mogoče ne le eno mesto boljše razložiti s posebnim nagnenjem avtorjevim k vinu, pivu, absintu, nego pa z umetniško napravljeno eksegezo? Saj si je upal Gutschmann že na petem mednarodnem protialkoholnem shodu celo o Goetheju reči, da bi bil II. del Fausta najbrže jasneje napisan, ko bi se bil mogel Goethe oprostiti vina.*) Goethe se je skušal — če tudi ne s posebnim vspehom.

Na drugi strani pa hočem vsaj to trditi, da realistični smeri kulture nič lepše ne odgovarja kot življenje zavestno abstinentno.

Kajti boj za streznenje — to je predvsem težnja za osvobojenje razuma od vsake netočnosti, nesistematičnosti, nejasnosti, meglenosti, temoti in praznoverju, v kolikor je povzročena in vzdrževana z vsakdanjim, kroničnim poplavljenjem možgan z opojno, ohromujočo tekočino.

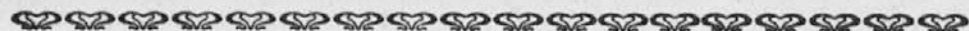
*) Zelo zanimive opombe o zvezi alkohola z misticizmom se nahajajo v literarnih spominih finega in bistrega pesnika in kritika Henrika Hardta (Werke III.) pred 2 letoma umrlega. Te zveze se sedaj kažejo zlasti na Przybyszewskem, Garborgu in Strindbergu.

Pravim: „v kolikor“, a ta besedica dobi takoj pomen, če pomislimo, kako trpi naša inteligenca vsled vsakdanjega pitja piva in kako so široke ljudske vrste dosedaj vkovane v močne okove žganjarskega alkoholizma. Pri preiskovanju češkega deželne odbora l. 1901. se je naletelo na takšne pojave, ko so na mnogih vzhodnočeških krajih otroci z odraslimi zajemali z žlicami iz sklede žganje z nadrobljenim kruhom mesto juhe. Ali naj navedem najnovejša, res malo tolažbe obetajoča data z žganjarske pokrajine moravske. Z Valaškega Meziříčska, Roznovska a Vsacka, ki konstatirajo, da je izmed 14.876 šolskih otrok 741 zelo slaboumnih in 5182 pa jih nezadostno napreduje. Kaj ima to enkrat pomenjati za duševno kulturo?

Zdi se mi, da se vse preveč pozablja na to, da mora misliti ne le teoretik — filozof, učenjak, iznajditelj, konstrukter in drugi — ampak vsakdo in pri še tako navadnem vsakdanjem delu. Delati pomenja misliti.*)

Z napredujočo kulturo se dobiva zmaga povsod bolj z duševno silo, z duševno premočjo kot z materijelno. Na to je opozarjal že naš Palackij in Havliček. In oni narod bo proti drugim na boljšem, ki bo celotni mišljenski proces podpiral z abstinenco.

Osvoboditi misel od alkohola! Tega je potreba. To bi bilo nekaj premišljevatih zastopnikom „Volné Myšlenky“ — a eden izmed glavnih reprezentantov „Volné Myšlenky“ pri nas, redakter Pelant ne ve, kaj dela, ko poje slavospev alkoholu. To ni jasna svobodna misel, ampak to je ostanek nestrkanega prahu s katoliškega romantizma in mysticizma.**)

SLAVA:

ELLEN KEYINI NAZORI O ŽENI.

Ellen Key je gotovo najodločnejša sodobna ženska misliteljica in pisateljica. Ni pa propagatorica moderne ženske emancipacije. Ne samo tendenca njenih del, temveč tudi sama izrecno pravi, da ne stoji v vrsti sedanjih „Frauenrechtleric“. Uvidi pač, da so navdušene feministke večinoma izgrešile pot k svojemu prvotnemu idealu, da je sedanje žensko gibanje skrajni egoizem, ki ne pozna nikake meje.

Današnje ženstvo zahteva brezobzirno iste pravice, kakor jih ima mož. Žene smejo in tudi morajo zahtevati to, kar jim pripada kot človeku; pa samo to in nič drugega. V ostalem sta namreč mož in žena dva povsem različna spola s svojimi posebnimi zmožnostmi in nalogami. Zahteve enega

*) Filozofija dela kaže, s kakim delom se moderni človek označuje: s premišljenim, zavestnim, nevelikim, drobnim delom, neromantičnim, treznim in bodisi tudi neprijetnim, skozi in skozi enostranskim delom, ekonomično razdeljenim delom. Kako, ali je pa takšno delo za nas, za rodbino, za narod in za njegov lepši jutranji dan, mogoče pri alkoholnem romantizmu, hazardništvu in utopizmu?

**) Naša „Svobodna Misel“ se pa bori ne samo proti katolicizmu, ampak proti vsem, kar omračuje duha, — tudi proti alkoholizmu. Ravno izdajatelji so v večini strogi abstinenti!

spola pa se nehajo tam, kjer se prično pravice drugega. Zato naj vsak spol opravlja le tista dela, ki spadajo v njegovo področje že po naravni določbi. Feminizem naj tedaj ne stremi po oni enakopravnosti, kjer more žena razvijati ravno iste sile kakor mož, ampak da naj ženi ono prostost, kjer more svobodno gojiti in uporabljati le svoje individualne zmožnosti, ki se pa jako razlikujejo od moških. Tudi žena lahko ustvari nekaj ravno tako velikega kakor mož; toda to mora biti samoniklo, vzraslo na njenem lastnem polju in s posebnimi močmi.

Naloga moža je, ustvarjati človeštvu nove ideje, žena pa naj daje svetu nova življenja. Vsak spol ima torej svoje posebne dolžnosti, ki jih more prav izpolniti le sam. Naj se žena še tako trudi, nikdar ne bode dosegla tega, kar je storil mož. Pač bo bodoče ženstvo genialnejše od sedanjega, toda poleg ali celo pred moža ne bo moglo stopiti nikdar. Inteligenca matere preide na otroke in umevno je, da postane mož s silami, ki jih je razvil v teku stoletij in z onimi inteligentne matere vendar večji kakor pa žena, ki se je šele začela razvijati. Razmerje duševnega stanja obeh spolov se torej v splošnem ne more nikdar veliko izpremeniti.

Narava je dala možu jasnejši razum, duševno silo in veliko telesno moč, ženi pa bogato čuvstvovanje. Te lastnosti, ki jih ima samo mož in ne žena — vsaj v toliki meri — pa nikakor ne delajo žene človeško manj vredne in ne škodujejo razvoju novih generacij. A nekaj drugega je, česar pomanjkljivost vpliva tako bridko na napredek človeštva. „Pogum in resnica je to, kar pred vsem manjka ženam“, pravi pisateljica. Žene nimajo poguma, da bi mogle ločiti obliko od bistvenosti, da bi si upale trditi to, kar sicer negira občno mnenje mase, a izpoznajo same za pravo. Da je ta slučaj resničen tudi pri inteligentni ženi, dokazuje dejstvo, da ni pisateljice, ki bi izražala v svojih spisih originalne misli. Na vsako žensko delo vplivajo direktno ali indirektno ideje velikih moških duhov.

V pomanjkljivosti teh važnih lastnosti je tudi iskati vzrok ženskemu konservatizmu. In veliko žensko vprašanje bi moralo obstojati v razmišljanju, kako oprostiti ženo konvencionalizma; zakaj s tem ovira žena moža in otroke pri kulturno-naprednem delu.

Ellen Keyevi je ideal ona žena, ki more nastopiti kot ljubeča mati, umna gospodinja, kot vsestransko razvita osebnost brez predsodkov. Pravi ženi mora biti vsako domače delo več kakor javno opravilo. Le izredna nadarjenost in posebne razmere dovoljujejo omoženi ženi delo izven doma.

Žensko vprašanje se mora torej obravnavati tako, da končna rešitev ne ovira individualnega razvoja žene, ne dela konkurence možu in da pospešuje kulturni razvoj. Če pa hoče feminizem doseči te cilje, tedaj mora postati to največje vprašanje sedanjega časa del velikega delavskega gibanja, del znanstvenega raziskavanja in del občečloveškega vprašanja.*)

*) Ta sestavek le kratko ekscerpira nazore, ki jih izraža Ellen Keyeva v sledečih svojih delih: Das Jahrhundert des Kindes, Die Wenigen und die Vielen, Mißbrauchte Frauenkraft, Essays.

POZIV DO SLOVENCEV!

DRAGI TOVARIŠI!

Krakovska komisija „Ogniwa“, zveze akad. društev poljske mladine, študujoče na učnih zavodih v Avstriji, Vas vabi na vseučilišče v Krakovem!

Na zidovju našega vseučilišča se odbijajo pogosto odmevi boja, ki ga bije Vaš narod za svoja prava, ki ga bijete posebno Vi za najvišje ognjišče znanosti — za slovensko vseučilišče v beli Ljubljani!

Poljska akad. mladina, ki ima edino v mejah te države možnost, zadostiti svojim potrebam omike in prosvete, ki se v srcu Poljske, v Varšavi z največjim požrtvovanjem bojuje, da pridobi nazaj oropano ji vseučilišče — z največjo simpatijo do Vas, zasleduje Vaš trud in prizadevanja za pridobitev lastnega vseučilišča!

Poljska akad. mladina čuti v dno srca, kako velik pomen ima lastno ognjišče znanosti in kulture naroda, in iz tega čustva se je porodila misel, povabiti Vas, tovariši, ki morate iskati izobrazbe in prosvete v tujih največkrat sovražnih Vam centrih — na prastaro vseučilišče — Jagelonsko!

Vrata krakovskega vseučilišča so Vam odprta!

Cela „Alma mater“ *) z veseljem pozdravi v svojem zidovju sinove bratskega naroda!

Živimo v nadi, da bomo že v letnem tečaju imeli priliko do skupnega dela, do vzajemnega spoznavanja — do resnično prijateljskih odnošajev!

Krakovska komisija „Ogniwa“, zveze akad. društev poljske mladine, študujoče na učnih zavodih v Avstriji!

Wilhelm Kahl, predsednik; **Wanda Kasznicówna**, tajnik; **Slawomir Czerwinski**, **J. Kropacz**.

NB. Po informacije prosimo zglašati se na naslov: „Krakowska komisya „Ogniwa, Kraków, Dom akademicki, ul. Jablonowskich.

SLOVENSKO VSEUČILIŠKO VPRAŠANJE.

„Slovenska visoka šola v Ljubljani.“ Tako se imenuje naša vseučiliška brošura, ki izide v kratkem. Naj bi ne bilo enega nele akademika ampak tudi srednješolca, ki si je ne bi nabavil. Naša dolžnost je, da vseučiliško vprašanje zanesemo med ljudstvo. S tem ga vzbudimo, da začne zahtevati od poslancev energičnega koraka v tej zadevi, poderemo pa tudi trditev domišljavih klerikalnih kolegov, ki so v „Slovencu“ proglasili, da so oni ključ do ljudstva. Na noge, napredno dijaštvo! Gre se za sveto narodno stvar, rešiti se mora naše stanovsko vprašanje, stvar je pa tudi naša častna zadeva.

*) Pod izrazom „cela Alma mater“ je razumeti tudi rektorja in akademični senat, ki sta dijaškemu pozivu dala z največjim veseljem svojo sankcijo — a jih iz raznih vzrokov oficijelno v pozivu ni mogoče imenovati.

Vedno na istem mestu. L. 1856. so se jenjala slovenska predavanja na vseučilišču v Gradcu. V pol stoletju nismo napravili niti stopnje kvišku. Dr. Korošec je na dijaškem shodu na Dunaju dne 3. decembra 1908 v imenu „Narodne Zveze“ obljubil, da morajo spraviti slovensko vseučiliško zadevo vsaj korak naprej, češ da se ne bodo vstrašili niti najhujše obstrukcije; tudi da mora obstajati med rešitvijo italijanskega in slovenskega vseučiliškega vprašanja strog junktim. „Lahko ste zadovoljni vi in ves narod,“ tako nas je vlek. Konstatiramo, da ni ne duha ne sluha o kakšni opoziciji ne o kakšnem junktimu. Kdaj pridemo na ta način do izpolnitve naših zahtev?! In pri takih razmerah naj človek molči in ne kritizira?!

Shod za slovensko vseučilišče v Kranju. Dne 20. marca 1909. se je vršil v Kranju pod predsedstvom dr. Štempiharja shod za slovensko univerzo. Referiral je tov. med. Černič. Na predlog dr. Kušarja so se sprejele resolucije, v katerih se ponavljajo naše že tolikrat imenovane, toda dosedaj še vedno neupoštevane zahteve.

Resolucije za slovensko visoko šolo v Ljubljani so se sprejele na shodih narodno napredne stranke v Trziču in Škofji Loki.

Slovensko vseučilišče v parlamentu. Državna poslanca Ivan Hribar in dr. Ivan Šušteršič s tovariši sta vložila v državnem zboru — vsak zase — predloga glede našega vseučilišnega vprašanja. Ne vemo, kako naj si razlagamo dejstvo, da sta bila vložena dva predloga od strani slov. poslancev, dočim se toliko govori in piše o složnem postopanju slovenskih strank v skupnih zadevah. Po našem mnenju bi zadostoval en predlog, podpisan od vseh slovenskih in nekaterih slovanskih poslancev, toda ta edini predlog naj bi temeljil na resni volji in na energični vztrajnosti. Oba predloga naše državnozbornske delegacije pozdravljamo — — s skepsjo.

Italijansko vseučilišče. „Österreichische Rundschau“ je prinesla v prvi aprilovi številki t. l. članek „Die italienische Hochschulfrage. Vom Herrenhausmitglied Grafen Czernin-Morzin.“ V tem članku grof Czernin-Morzin, češki konservativec, popolnoma priznava Italijanom pravico do lastne visoke šole z ozirom na njihovo visoko kulturo ter ostro graja vladni načrt, po katerem naj bi se ustanovila italijanska pravna fakulteta na Dunaju. Najprimernejši mesti za to fakulteto se mu zdita Trident in Trst, Trident bolj nego Trst. Naše mnenje glede Trsta je znano in se zato ne moremo strinjati z njim, ko pravi: „Der Widerspruch der Stadt und Umgebung mitbevölkernden Slovenen kann nicht als ernstes Hindernis betrachtet werden, — —“. Czernin-Morzin meni, da z ustanovitvijo italijanskega vseučilišča v Trstu iredenta ne dobi novega goriva, ker se bo Italijanom dala s tem v državnih mejah prilika razvijati se v polni meri. Morda ta misel ni tako napačna. Gotovo pa je, da ta ideja prav tako velja tudi za Slovence, ker si tudi Slovenci želimo vseh lastnih kulturnih institucij v mejah države in v svojem slovenskem ozemlju.

SLOVENSKO DIJAŠTVO.

Slovensko akademično društvo „Adrija“ v Pragi si je izvolilo za letni tečaj 1908/9 sledeči odbor: jur. Weixel Slavko, predsednik; fil. Šlibar Fran, podpredsednik; med. Jurečko Ivan, tajnik; fil. Perhac Rudolf, blagajnik; tehn. Vodopivec Franc, gospodar; jur. Novačan Anton, knjižničar; tehn. Vovk I., časnikar; jur. Farčnik Anton in fil. Zaplotnik Franc, namestnika; med. Tavželj Franc in tehn. Mačkovšek Janko, preglednika.

Izobraževalno delo „Adrije“. V češkem klubu „Antonín Čížek“, je referiral tov. Šlibar o slovenskem dijaštvu. Vršila se je debata o političnih razmerah na Slovenskem; o slogi; tov. Brunčko: Narodno in manjšinsko šolstvo (3krat); tov. Šlibar: Kako naj se pripravljamo na prihodnje ljudsko štetje; nadalje je predaval g. Bělehradek, ravnatelj „České Matice Školské“ o skupnem delu šolske družbe z gospodarsko-obrambnimi društvi. — Vršila sta se izleta v Chmelovo tovarno vojenega mesa ter v tiskarno „Národních Listov“.

„Tabor“ je dobil v zimskem tečaju dve ustanovnici in sicer od gdč. Zinke Janžekovičeve, hčerke veleposestnika iz Samošan in od gosp. dr. Frana Kotnika, c. kr. avskultanta v Celju. — Starešine: gg. Milan Detiček, not. kand. v Celju, dr. Eduard Dolinšek, c. kr. prof. v Mariboru, dr. Ivan Hicelberger, c. kr. avskultant v Hartbergu, Franc Janžekovic, veleposestnik v Samošanih, Rudolf Kavčič, inženir, Vilko Pfeifer, c. kr. praktikant na Krškem in dr. Joža Zdolšek, c. kr. avskultant v Celju.

K statistiki istrskega hrv.-slovenskega dijaštva v zadnji „Omladini“ bi imeli navesti še Graško dijaštvo. Da imamo pred očmi celokupno sliko, podamo tu znova popolno tabelo:

Mesto	juristi		filozofi		medicinci	veterinanci	tehniki	agronomi	farmaceuti	geodeti	ojnologi	trgov. šola	Skupaj
	neabsolv.	absolv.	neabs.	absolv.									
Dunaj	15	—	5	3	5	2+1 ¹⁾	—	2	3	—	1	—	37
Gradec	6+2 ¹⁾	10	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	20
Praga	13+2 ²⁾	1	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	19
Zagreb	15+3 ¹⁾	7	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
Skupaj	56	18	6	3	5	3	2	2	5	1	1	1 ³⁾	103

Izjava. V svoji glavni seji dne 6. aprila 1909 v Ljubljani je sklenila eksekutiva narodno-radikalnega dijaštva sledečo izjavo:

I. Narodno radikalno dijaštvo je dijaška in kulturna struja in mora kot taka vstrajati na stališču političnega izvenstrankarstva. Politika nam je znanost. V spoznavanje narodnega položaja si moramo ohraniti popolno svobodo objektivnega presojanja in kritikovanja.

II. Naše organizacije stremijo za ciljem, da vstvarjajo s temeljito izobrazbo o splošnih kulturnih vprašanjih in s proučevanjem kulturnih, gospodarskih in političnih razmer boljše predpogoje za zdrav razvoj našega naroda. To načelo izključuje, da bi silile naše organizacije svoje člane v to ali ono politično smer, to načelo pa tudi dosledno odklanja vsak vpliv političnih strank na naša društva.

¹⁾ = pri vojaki;

²⁾ = v službi, študira privatno;

³⁾ = na trgovski šoli Rivoltella. Trst.

III. Načelo izvenstrankarstva pa seveda ne veže več naših starešin. Za nje nastaja potreba in dolžnost političnega dela, ki omogočuje in brani kulturni in gospodarski napredek naroda. Iz narodno radikalnega programa pa izhaja dolžnost, da vstopajo le v take politične stranke, v katerih je dana možnost delovati v smislu naših kulturnih teženj.

IV. Želimo in zahtevamo, da naše starešine navzlic politični razdelbi ohranijo skupnost kulturne organizacije, ki naj med njimi vzdržuje prijateljsko toleranco in spoštovanje medsebojnih nazorov ter ostane v ozki zvezi z našimi organizacijami.

V. S tega principijelnega stališča presojava tudi korak ljubljanskih narodno-radikalnih starešin, ki so v precejšnjem številu vstopili v narodno-napredno stranko in smo mnenja, da naj v političnem boju ne pozabijo glavne strani našega programa: kulturnega in gospodarskega dela. — Ta vstop je smatrati le kot vstop posameznikov, ki ne sme imeti nobenega vpliva na naše organizacije, pa tudi nobene ingerence na druge narodno-radikalne starešine in starešinsko organizacijo.

Župančičev večer „Slovenija“. Dne 5. marca je priredila „Slovenija“ na Dunaju skromen literaren večer. Gosp. dr. Ivan Prijatelj je predaval o razvoju pesnika Župančiča. Glavne misli njegovega krasnega predavanja prinašamo v izvlečku na drugem mestu. Gospodu dr. Prijatelju ostane slovensko dijaštvo hvaležno, da mu je tako točno orisal onega našega pesnika, ki ni našel niti s svojo najnovejšo, globokoresno pesniško zbirko „Samogovori“ v domovini tistega odmeva, kakor ga zaslučuje. Energije prekipevajo Župančičeva dela in energije je potrebna slovenska omladina, zato je naj postane pesnik energije, pesnik slovenskega dijaštva. Na literarni večer je poslal pesnik značilen brzozaven pozdrav:

„Kdor me slaviš,
kaj hitro bova navskriž;
kdor hodiš za menoj,
ti nisi moj;
kdor iščeš lastnih cest,
ti meni, jaz tebi sem zvest!
Ker vem, da v misli tej ste zbrani,
pozdravljam vas, Slovenijani.

Po predavanju je recital tov. phil. Sovre najznačilnejše Župančičeve pesni. Nato je zapel slovenijanski oktet nekaj pesni in se je vršila prosta zabava. — Z uspehom tega večera je „Slovenija“ lahko zadovoljna, ker je bilo predavanje dr. Prijatelja resnično užitek. Žalibog da je bil prostor premajhen in se mnogobrojno občinstvo ni moglo prosto kretati. V gmotnem oziru imajo Slovenijani seveda tudi pri tem skromnem večeru — deficit. Tega smo vajeni in veseli nas samo, da moremo zabeležiti proficit v duševnem oziru.

DIJAŠKO-SOCIALNI VESTNIK.

Dijaški konvikt v Pazinu. Že ob ustanovitvi hrvatske pazinske gimnazije se je mislilo na dijaško zavetišče, ki bi pripomoglo siromašnim sinovom istrskega kmeta do višje izobrazbe. Denarne neprilike niso dovolile realiziranja te ideje in s časom je stopila v ozadje, ker je odpadel tudi en predpogoj, s tem da so dobili dijaki pri vedno bolj priseljujočih se hrvatskih družinah potrebnih stanovanj.

Neprijetno je dirnilo naše klerikalce obnašanje pazinskih abiturijentov, ki se niso hoteli ukloniti gonji krškega škofa Mahniča in napolniti nezdravih

prostorov goriškega semenišča. Gimnazijo so proglasili za liberalno in sklenili uničiti ta tako željno pričakovani kulturni zavod v deželi, stem da odtegnejo svoje podpore podpornemu dijaškemu društvu in indirektno reducirajo dijaštvo pod potrebni minimum. To nakano je izdal Mahničev teolog na javnem shodu v Pazinu pred 2 letoma.

Ker ne bi bili s tem dosegli svojega smotra, izdali so parolo: Bojkotirati družbo sv. Cirila in Metoda (za Istro) in pošiljati denar Mahniču za katoliški dijaški konvikt. Dohodkov je bilo vendar manj, nego se je pričakovalo, in krški škof je stopil v zvezo s podpornim društvom v Pazinu za skupno akcijo. Glavne punktacije medsebojnih pogajanj naj bi bile: 1.) Mahnič stopi s podpornim društvom v konsorcij, ki zgradi in vzdržuje konvikt. 2.) Konsorcij sklene pogodbo ad infinitum s salezijanskim poglavarjem D. Boscom v Turinu, da prevzame njegova družba, ki bi bila le njemu edinemu odgovorna, direkcijo, administracijo in vzgojo v dijaškem domu proti primerni plači. 3.) Gojenci naj bi se vzgajali pred vsem za bogoslovne nauke; če bi ne bilo onih (gimnazijcev), pretvoril bi se konvikt v salezijanski internat. 4.) Fundacijo naj prevzame odbor, kjer bi predsedoval krški škof; po enega zastopnika imenujeta Nagel in Flapp, oziroma njih naslednika in podporno društvo le dva (3:2).

Vsa pogajanja so se vodila tajno, le drobtinice so prišle med svet, Glavno besedo in odločujočo oblast ima glavna skupščina podpornega društva, kjer se bo odločilo: ali za, ali proti konviktu.

Mi smo principiuelno proti sličnim zavodom, ali niti njih največji pristaš ne more priporočati istrskemu narodu, da se ogreva za tako institucijo, kakoršna naj bi bila snujoče se dijaško semenišče. Preudariti je treba sledeče: Istra potrebuje laične inteligence, ki mora biti samozavestna, trdnega značaja, vzgojena v narodnem duhu, za kar so Salezijanci, ki imajo težišče izven našega naroda, povsem nesposobni. Naša mladina, ki je poklicana, da za nekaj let pride med narod in deluje za njegovo nacionalno in gospodarsko osamosvojitve, ne sme poznati bojazljivosti, klečeplaztva in hinavščine, kar tako rado preide v mlada srca pri samostanski vzgoji.

Tudi narodno-politični moment govori proti konviktu. V desetih letih se je izdatno pomnožil hrvatski živelj v Pazinu-gradu, mesto dobiva hrvatsko lice, ker se priseljuje naše ljudstvo iz okolice, iz čegar vrst se rekrutira malo meščanstvo, obrtniki, rokodelci etc. Kakor hitro bi se zaprlo dijaštvo v konvikt, ne bi izgubilo tamošnje hrvatstvo le na svoji zunanosti, ampak zaustavil bi se započeti proces nam v kvar, mnogo obitelji bi morale zapustiti mesto.

Na dijaštvo izven konvikta bo težko računati (v konviktu bi bilo prostora za 200 oseb), ker bi tem odpadle vse podpore, ki jih deli sedaj podporno društvo. Oni sinovi naših seljakov pa, ki morejo izhajati samo s prispevki svojih roditeljev so zelo redki.

Dalje ima podporno društvo 40.000 K lastnega premoženja in 50.000 K je dobilo v dar od hrvatskih poslancev, zbranih leta 1905. na Reki, kot preostanek narodnih prispevkov za Kuhenove žrtve l. 1903. S tem denarjem naj bi se zidal konvikt, ki bi ubijal v naših sinovih narodno čuvstvo in jih vzgajal za pokorne sluge in mehanična sredstva raznih škofov?!

Istrsko dijaštvo je napelo vse sile za ugodno rešitev tega vprašanja.

Absolvirani realci in vseučilišče. Absolvirani realec z maturo se lahko vpiše na vseučilišču na filozofski fakulteti brez vsakih predpogojev v realne predmete, kakor matematiko in fiziko, matematiko in opisno geometrijo,

kemijo, prirodopis. Ako pa se hoče vpisati v druge predmete, mora napraviti še preje dopolnilni izpit iz latinščine, grščine in propedeutike, toda šele eno leto potem, ko je napravil maturo. Iz omenjenih predmetov mora znati toliko kot gimnazijski maturant. Tozadevne izpraševalne komisije obstojajo v vseh vseučiliških mestih. Predsednik jim je deželni šolski nadzornik, prisedniki zastopnik akademičnega senata in strokovni učitelji dotičnih predmetov — srednješolski profesorji. Pred izpitom je plačati 24 K pristojbine. Za izpit se kandidat lahko pripravlja doma, ali pa v tozadevnih kurzih na vseučilišču. Študije na vseučilišču pred tem izpitom se ne štejejo v absolutorij.

ŽENSKI VESTNIK.

Kongres ruskih žen v Petrogradu 23. decembra 1908. Ruske ženske so se kljub slabim ruskim političnim razmeram sešle na dobro obiskanem kongresu, da razpravljajo o glavnih točkah, tičočih se ženskega vprašanja. Kongres je otvorila glavna in najstarejša prvoboriteljica gospa Filozov. Delo je bilo razdeljeno v sekcije, izmed katerih je bila najzanimivejša ona, ki je pretresala politični in socialni položaj ruske žene. V resoluciji se zahteva, da dovoli дума ženskam dostop v vse državne in občinske službe, ako se morejo izkazati z enakimi študijami kot moški. Med drugimi so se sprejele še sledeče resolucije: 1. Enakost žen na prosvetnem in politično-socialnem polju se more izvesti le z demokratiziranjem državne uprave, ki bi slonela na splošni volilni pravici brez razlike spola in narodnosti. 2. Skrbeti je treba, da more tudi žena sodelovati pri mestnih in deželnih zastopih. 3. Boj proti alkoholizmu se more olajšati samo s povzdigo prosvete med narodom. 4. Žena in mali otroci naj se obvarujejo z zakonom pred neizmernim delom.

VESTNIK ZA LJUDSKO IZOBRAZBO.

Poročilo o „Prosveti“ v velikonočnih počitnicah prinesemo v majevi številki.

Delovanje akademičnega ferijalnega društva „Istre.“ V minulih velikih počitnicah si je ustanovilo istrsko dijaštvo ferijalno društvo „Istro“ z namenom, da združuje vse hrvaško-slovenske tamošnje visokošolce k medsebojni duševni izobrazbi in k uspešnemu delu na narodno kulturnem polju. Društveno delovanje naj bi obstajalo v prirejanju sestankov, javnih ljudskih predavanj in veselic, v snovanju ljudskih knjižnic s tečajji za analfabete in v podpiranju obstoječih kakor tudi v ustanavljanju novih izobraževalnih društev.

Ne samo, da se mora boriti mlado društvo z materijalnimi neprilikami, naletelo je tudi na neopravičen odpor pri klerikalcih, ki so mu skušali izpodkopati vsak ugled pri preprostem ljudstvu po znani svoji devizi: ključ do ljudstva smo mi. — Ali zmotili so se. Po prvem društvenem javnem nastopu z ustanovitvijo ljudske knjižnice in čitalnice v Štrpedu pri Buzetu (vpisalo se je 71 članov), so jele prihajati na odbor iz raznih krajev zapuščene Istre prošnje za knjižnice in druga izobraževalna sredstva. Ogromno večino dela se je moralo preložiti na velike počitnice, ali že dosedanje društveno delovanje priča dovolj jasno o njegovi življenski sili. V kratki dobi svojega obstanka je ustanovilo v Štrpedu pri Buzetu (21. novembra 1908) ljudsko čitalnico „Gorska vila“ in knjižnico z 250 knjigami. Dne 7. februarja 1909 je otvorilo v Pazinu knjižnico s 450 knjigami; ker je pa v Pazinu tudi centrala vseh od društva ustanovljenih knjižnic, je na razpolago članom tamošnje knjižnice sedaj 1250 knjig. Dne 9. februarja t. l. osnovalo je društvo istotam tamburaški zbor, ki ga vodi član „Istre.“ Že preje v decembru ustanovila je „Istra“ tak zbor v Poljanah pri Veprincu (Liburnija). Pred pustom je priredilo dve veselici, eno v Štrpedi, drugo v Pazinu; obe sta dobro izpadli.

Od božiča do sedaj je preskrbelo društvo pazinskemu Hrvatstvu deset predavanj. Sodelovala je deloma tudi „Hrvatska čitaonica.“ Predavali so: Fran Sloković, cand. jur.: 1. O narodnih in socijalnih odnošajih našega naroda v Istri. 2. Sestava in kompetenca državnega zbora. 3. O narodnih čitalnicah v Istri. — Feliks Culja, jurist: 1. O novelistu Edgarju Ellann-Polu ob njegovi 100 letnici. 2. O koncu sveta. 3. Vladimir Nator in njegova dela. — Profesor F. Novljan: Svetovna vprašanja človeka ob začetku XX. stoletja. — Rodić: 1. O alkoholu. 2. O ženskem vprašanju. — Skvarč: O praznovrstvu. Udeležba je bila vedno zelo obilna.

Tretjo ljudsko knjižnico ustanovi „Istra“ v Boljunu pod Učko goro za Veliko noč, in v velikih počitnicah osnuje najmanje dve knjižnici v slovenskem delu Istre, ker so vsi slovenski visokošolci sedaj v tujini.

S podvojenimi močmi bo morala stopiti istrska mladina v bližajočih se počitnicah pred javnost in obrniti vso skrb poljudnim predavanjem in analfabetskim kurzom. S tem si bo ojačila svoj ugled pri ljudstvu, od kojega je odvisno vsako uspešno delovanje. Pozabiti ne bo smela tudi onih krajev, kjer ne čuje narod svoje govornice niti v uradu niti v cerkvi, kjer je izpostavljen prodirajoči italijanizaciji, zlasti v bujskem sodnem okraju.

Istrski tovariši so pričeli s kulturnim narodnim delom še ob pravem času in njih sveta dolžnost je, da zastavijo vse sile za uspešni napredek v započeti smeri.

—e—

RAZNO.

Profesor Masaryk je v mesecu marcu govoril o zelo važnem tematu: Dijak in politika. Morem reči, da zagovarja isto stališče kot mi! Ali se ima dijak vdeleževati politike? Da! Kako in v kaki meri? Teoretično: Izobraževati se in pripravljati. Študirati politične smeri in stranke. Predpokladati seveda mora že gotovo stopnjo izobrazbe. Dijak pa naj se odloči za temelje politične stranke po dovoljnem pripravljanju ne samo psihološko ampak **logično**.

Zgodovinski motivi in tradicije naj ne bodo merodajne. Treba je, da se oprostí dijak političnega indiferentizma! Kako stališče naj zavzame dijak napram stranki? To je težko odločiti! Izobražen študent se lahko odloči. Toda bodi temu kakorkoli: ne bil bi zato, da bi študent aktivno vstopal v stranko — hospitant bi bil lahko. In to zato, da bi mu pozneje ne bilo treba prestopati! Nevarnost je namreč — da se takšen človek potem tudi v mišljenju menja — in pred tem se treba varovati. — Potem je objasní, kaj spada vse pod pojem: politika, ki mu je znanost in umetnost — pa ne politiziranje!

Krivic.

Descendenčna teorija in klerikalci. Spominjamo se časov, ko so klerikalci ostro nastopali proti vsakemu poskusu, zanesti med širše slovenske sloje rezultate moderne, naravoslovske znanosti. Koliko hrupa so na pr. vzbudila Grošljeva predavanja v ljubljanskem „Mestnem domu“! Tedanji „Katoliški Obzornik“ je hotel v duhovitem dialogu podreti celo descendenčno teorijo in še l. 1906. se je oprijel Chamberlainove kritike o nji kakor za rešilno bilko. Toda časi so se izpremenili, „Katoliški Obzornik“ se je prekrstil v „Čas“, moderna znanost je napredovala in je nizala dokaz na dokaz za upravičenost razvojne ideje. Tudi ljubljanski škof sam ni mogel s svojo brošuro ustaviti zmagoslavnega prodiranja brezobzirne vede. In danes? Danes so klerikalci kolikor toliko deloma že pripoznali descendenčno teorijo, deloma pa jo samo skeptično opazujejo in poskušajo polagoma spraviti svoje versko dogmatično naziranje v sklad z napredujočo vedo. Dočim pa so stari katoliški

filozofi kakor Ušeničnik, Terseglav itd. previdni v izražanju svoje skepse in svojega pričakovanja, so njihovi učenci, katoliško-narodni dijaki, nekoliko naivnejši. Medicinac K-č poroča v 4. številki „Zore“, da je našel francoski paleontolog Marcelin Boule človeško čepinjo, ki je baje najstarejši ostanek predhistoričnega človeka. Popisuje njene anatomske lastnosti, v kolikor jo ločijo od čepinje sedanjega človeka, ter pravi, da se „do zdaj še nepreračunljivi pomen (te pridobitve) jako naglašajo“. V prvi vrsti nas pri tem zanima, kakšno stališče zavzema katoliško-narodni dijak napram tej najdbi. Med. Kavčič pravi dobesedno:

„In tako smo pri descendenčni teoriji. Čeprav so ji neodvisni, značajni naravoslovci že prav blizu pri mesu pristigli njene široke, visokoleteče peruti, se vendar še ne vè, kolikega pomena bo za zgodovino človeškega razvoja. Antropologi napenjajo vse moči, da bi mogli pokazati in dokazati človeku, kaj je — bil. Radovednost! Misère que tout cela!

Nas mora pred vsem zanimati naše stališče napram vsem eventualnim rezultatom teh preiskav. Ostati ne sme nobena negotovost, noben dvom, nobeno omahovanje na to ali ono stran. To sicer ni težko, a dati je treba vsakemu pravičen, četudi slaboten impuls, ki naj tvori začetek in začrta smer njegovih mislij, njegovih nazorov. Nato pride zdrav, nepokvarjen razum nolens — volens le do edinega in edino pravega sklepa. Ako se v resnici potrdijo prehodi, to se pravi intermedijska bitja med posameznimi vrstami v rastlinstvu in živalstvu, ako se z absolutno gotovostjo in pozitivnimi končnimi rezultati dokaže do zdaj samo supponirano dejstvo, da je ontogeneza, to je razvoj individua, samo nekaka répeticija filogeneze, to je razvoja celega „genus“ (*genus*), ne bomo-li iz tega sklepali nujno na tem tesnejšo zvezo med posameznimi bitji vesolstva, med vrstami, razredi in družinami rastlin ali živali, ne bomo-li videli v tem dejstvu večjo moč in širše, mnogoličnejše delovanje takozvane vitalne, to je življenske sile, ki bi jo nekateri učenjaki tako radi eliminirali, katero eksistenco pa neovitalisti s tem večjo gotovostjo kot samo ob sebi razumljivo povdarjajo, ne bomo-li potem občudovali ravno vsled te zveze, te harmonije in tega, namenu tako strogo odgovarjajočega preustroja ene vrste bitij v drugo krasoto stvarstva? Ni dvoma v tem oziru. Kdo pa je causa efficiens, zadnji delujoči vzrok te tako čudovite, nam popolnoma nerazumljivo delujoče vitalne sile? Da more biti to samo najvišji Um, o tem bi tudi ne smelo biti dvoma“.

V tej notici nas posebno veseli, da hočejo katoliški dijaki kar a priori precizirati svoje stališče, bodisi končni rezultat (po njih skepsi sodeč) tak ali tak. Apriorizem, slep, ne računajoč z dejstvi! Dobro. Nekako počasi, boječe priznavajo descendenčno vrst in tudi človeka, ali pa vsaj možnost, da učenjaki enkrat dokažejo descendenčno teorijo tako očitno, ad oculos, da bodo morali verjeti vanje tudi, za finejše dokaze sicer nedostopni katoliki. Pribijmo nadalje še sledeče: Ako kdo priznava, da se je človek razvil iz nižjih vrst, mora vsekakor tudi priznati, ako sploh logično misli, da posamezne vrste niso direktno ustvarjene od Boga, kakor uči sveto pismo in po njem katoliška cerkev. Nadalje mora priznati, da so cerkvene dogme, ki to uče, napačne, in mora potemtakem postati heretik. Gospodje katoliško-narodni dijaki, izvajajte te logične konsekvence! Nikar ne mislite, da so vsi tisti naravoslovci, ki učijo descendenčno teorijo, „odvisni“ in „neznačajni“! Sodite brez predsodkov in ozirov in tedaj ne boste več priznavali samo prihodnje možnosti descendenčne teorije, ampak celo njeno upravičenost!

Med. Z — r.

Priloga „Omladini“

št. 1.

S. V.:

SREDNJEŠOLSKO DIJAŠTVO.

Naša „sezona“ sicer še ni končana, vendar se čuje že sedaj marsikaka sodba o njej in ponavadi ne ravno laskava. Dekadenca, propad, kriza in podobni izrazi, označujejo njeno sklepno bilanco. Mogoče sodi ta ali oni res prepesimistično, a priznati moramo, da ne vedno neupravičeno. Današnje dijaštvo koraka precej hitro nizdol, pa naj že bo iz te ali one struje, tega ali onega mišljenja.

Vesel preobrat zadnjih let v dijaškem življenju je vzbujal najlepše nade, a ni še dozorelo dosti sadu, že grozi pojavljajoča se reakcija uničiti vse dobre kali. Mnoge napake, ki jih imamo danes, so sicer že naše stare znanke, a težko, da bi se našle kdaj prej v tako lepi slogi, kakor zdaj. Pridružil pa se jim je še pojav, dozdej menda več ali manj neznan, ki pa bo najnevarnejši, če se bo razširjal v enaki meri naprej. Med dijaki, posebno med višješolci večjih mest, opazujemo namreč splošen propad idealizma in vedno močnejšo vladno pesimizma ali boljše nihilizma. Neka čudna zmes egoizma in lahkomišelnih skepse in negacije postaja vedno bolj konfesija dijaških vrst in to ne toliko teoretična kakor praktična. Posledice se kažejo že na vseh straneh. Naši profesorji menda že dolgo niso opazali v šoli take lenobe in letargije, kakor ravno letos. Dvojke in šolske kazni se neznansko množe, a dijaki se jim navadno le — smehljajo, in tako ni čudno, da so bili rezultati prvega polletja kljub prizanesljivosti profesorjev tako slabi.

A tudi zunaj šole se pojavlja malomarnost in brezbržnost. Zadnja leta sem je veselo rastlo število telovadcev, zdaj zopet rapidno pada. Dijaki so vedno manj v telovadnici, a vedno več v gostilni in kavarni, in že itak mala peščica dijakov-abstinentov se manjša še od dne od dne. Sploh pojema med dijaki zanimanje za vse, kar ne služi neposredno njim samim, in če se že zanimajo za ta ali oni dogodek v javnosti, store to večinoma le, ker jih zabava. Tako je zdaj s srbsko zadevo, ki je spravila marsikoga v resnično jezo, ker se ni razpletla v — vojno. Največ veselja je seveda takole ob kakih volitvah ali podobnem, ko si je naše časopisje prav pošteno v laseh in se vlačijo v javnost vse resnične in neresnične stvari raznih znanih oseb. Zato se politični listi še precej čitajo, veliko bolj od leposlovnih in znanstvenih, ki izgublajo med dijaki vedno več čitateljev in naročnikov.

Vendar pa dobimo tudi sedaj mnogo fantov, ki se tudi izven šole prav pridno izobrazujejo, ali pa se pečajo s kako umetnostjo. Dà, v tem oziru je sedaj celo dosti boljše, kot je bilo kedaj poprej, a žal, da to ne bo ustavilo splošnega propadanja. Nekateri med temi dijaki so pravi čudaki, ki žive popolnoma zase, kakor zaprti v samostanski celici; drugi se čutijo nad svojimi tovariši toliko vzvišene, da imajo zanje le preziranje, a zopet drugi so sami glavni zagovorniki in predstavitelji skrajnega nihilizma in vse, kar je idealnega, zanikujoče skepse, ki jo poskušajo tudi teoretično opravičevati in zagovarjati. In ravno ti največ škodujejo, ker so med njimi navadno najbolj nadarjeni dijaki, ki so bili nekdanj navdušeni idealisti in so si kot redni dijaki pridobili med sošolci velik ugled. Zato jim slede ti še sedaj saj v praksi, če jim že ne morejo na znanstvenem polju, in tako je vedno več takih, ki so izgubljeni za vsako resno delo.

Kako je bil mogoč tako hiter preobrat? Na prvi pogled je res malo čudno, a kdor pozna našega dijaka malo bolje, bo to prav lahko razumel. Dosedajne razmere so izvabile marsikoga od mirnega učenja na polje nekakega dijaškega strankarstva, kjer pa je navadno pustil idealizem in svojo energijo. Po par letih ali še prej se je podal v pokoj kot največji pesimist, često tudi kot brezobziren — egoist. Boljšim so sledili tudi drugi in ostali so po večini le taki, ki so bili veseli, da morejo sploh na površje; vse boljše moči so romale v Kanoso pred skepso in nihilizem. Neka vrsta moderne domače in tuje literature, ki le podira, a le malo, malo tudi sezida, je porušila tudi v dijaških srcih vso dosedajno oporo, vse stebre, ki je slonel na njih njihov idealizem. Res, bil je često romantičen, nepraktičen in neporaben, a idealizem je bil vendar; danes je premnogo dijakov, ki sploh ne poznajo nikakega navdušenja. Povsod le oni prezirljivi, ironični nasmehljaj, ali pa surova šala. Saj je tudi popolnoma naravno. Mlademu človeku, ki se nahaja sredi hudih duševnih bojev, je skepsa jako dobrodošla, ker ga namah reši — vsaj navidezno — iz vseh teh dvomb in negotovosti in ga kmalu raziblje v nekako nirvano, v neki len indiferentizem v vsakem oziru, verskem, nravnem in narodnem. Dokler so bili taki le posamezni fantje, še ni bilo tako hudo; sedaj pa, ko raste njih število od dne do dne, ko si jih vedno več jemlje za geslo znani Nietzschejevi: „Nicht ist wahr, alles ist erlaubt“, postaja stvar nevarna. Veliko lažje postane iz idealista nihilist, kakor obratno, in fant, ki zagovarja zdaj breznačelnost in se navadi tudi v praksi na njo, bo tudi kot mož neporaben za vsako delo, ki ne bo služilo njegovemu egoizmu. Posledice bodo čutile prav kmalu politične stranke in naše kulturne organizacije, ki bodo imele vedno manj zmognih delavcev, če se ne pomaga pravočasno.

Za temeljito rešitev vprašanja, kje tiči vzrok in kako odpomoči tem nezdravim razmeram, bi bilo treba več psihološke in pedagogične izobrazbe, vendar se mi zdi, da se bo dalo tudi s sredstvi, ki jih najde priprost zdrav razum, dosti doseči. V prvi vrsti si morajo pomagati dijaki sami. Mnogo jih je še, ki s svojim idealizmom še niso bankrotirali, ki še čutijo v sebi moč in voljo do dela, tudi če ne služi le egoističnim nagibom. Ti naj

vplivajo na svoje tovariše, ki pridejo ž njimi v dotiko, kakor zasebno v prijateljskem občevanju, v manjših, ožjih krožkih. Tu pride veliko bolj v poštev pravo mišljenje posameznika, kakor pa v družtvih, kjer gospodujeta — da ne govorim o mnogih drugih večjih slabostih — formalnost in fraza, ki pa nimata pravega vpliva, če sta še tako zveneči in bleščeči. Zato ne praznih, brezmiselnih fraz, ampak ven v naravo, v pomladansko popoldne, poletni večer! Skupni sprehodi, krajši izleti in pametni pogovori koristijo v tem oziru največ. Pri pogovorih ni treba filozofirati, saj je dovolj drugega resnega gradiva, ki se ž njim doseže več kakor z vsem teoretičnim pobijanjem ničejanstva, cankarjanstva itd. Spoznal bo mogoče tudi ta ali oni izmed pametnejših nihilistov, da mu njegov domnevan in napačen individualizem ne more dati zadovoljnosti in da je veliko bolje in naravnejše, živeti kot vesel mladenič kakor kot onemogel, prenasičen starček. Res, mladeniško veselje in navdušenje mora zopet med nas, veselje do pametnega življenja in do dela, navdušenje za vsako stvar, ki nam pomaga naprej in kvišku. Porabiti moramo za to vsako priliko, ki se nam ponudi. Razširjajmo abstinenco, nastopajmo proti kajenju; katerih pomen ni toliko v tem, da se ne pije in ne kadi, kakor v tem, da se vzbudi navdušenje in krepí moč in volja. Agitirajmo za telovadbo, za razne športne igre, za potovanje, ki žal zdaj tudi nazaduje, prirejajmo izlete! Posebno ti se mi zde važni, ker bi se ž njimi dal prav lahko doseči stik med dijaštvom in mlajšo inteligenco, čigar pomen se je že tolikrat povdarjal, a navadno brezuspešno. Če se prirejajo izleti za nižje gimnazijce, zakaj bi se ne mogli tudi za višje gimnazijce, recimo sedmo in osmošolce? Gotovo bi se dalo naprositi tudi več profesorjev, da bi šli tedaj pa tedaj zraven, saj se ravno s pedagoškega stališča tako povdarja važnost takih izletov. In mislim, da bi se gospodje ne zaklenili popolno v svojo družbo, ampak bi se gotovo spustili z dijaki v razne pogovore, s katerimi bi lahko mnogo več vplivali, kakor z vsemi pridigami in dobrimi nauki v šoli. Vsled tega občevanja bi pred učenci gotovo ne trpeli na ugledu, ker izkušnja kaže, da uživajo profesorji, ki privatno mnogo občujejo z dijaki včasí še celo večji ugled kakor oni, ki se drže skrajno rezervirano. Dijaki sami pa bi morali skrbeti za mir in red med seboj in gledati, da izgine med njimi mnenje, da izlet ni izlet, če se vsi ne napijejo; in to bi bilo tem lažje, čim pogostejši bi bili taki daljši izprehodi.

D.:

ISKRA TRENUTKA.

Dajte, bogovi, mladosti kipeče,
dajte šumeč mi napoj;
nočem, bogovi, podarjene sreče,
dajti mi boj!

Dajte, bogovi, mi mišic jeklenih,
dajte mi vrele krvi,
dajte mi bliskov — pogledov ognjenih
v mlade oči!

Planil potem bom v vrtinec življenja:
rešit uganke vseh sfing,
rušit oltarje malikom, da jenja
mračni čas krink.

PAVEL PAVLOVIČ:

VRBA.

Šel je veter obiskat
mlado vrbo kraj potoka,
rahlo jo je vzel v naročje
kakor nežnega otroka.

Svetle kite ji zazibal
v mesečini,
pa zašepetal, zapel
pesem o daljini.

Tam li zvezde ne stoje
tak ponosno, tak visoko,
k bilkam in drevesom se
znižajo globoko.

Tam ni burje ne viharja,
topel veter le pihlja
kakor v raj, kakor v sanjah —
ali ne bi z mano šla?

Pa si je premislila
mlada vrba kraj potoka:
Majka burja in vihar
me ne ljubita otroka?

Ali mi ne dela zveste
družbe potok dolgi čas?
Tukaj čem ostati in pod
svetle zvezde zrasti jaz.

SPREMENJENI UČNI NAČRT ZA GIMNAZIJE IN REALKE.

Pretekli mesec je izdalo naučno ministrstvo nova učna načrta za gimnazije in realke, izpopolnjena na podlagi napredka znanosti in razvoja didaktike, ter po nasvetih lanske srednješolske enquete in sklepov raznih profesorskih društev. V novih načrtih se polaga večja važnost na realistične predmete, katerim se je odkazalo tudi nekoliko več ur. Da se dijake razbremenijo nepotrebnega učenja na pamet, se morajo izpuščati vsi nevažni detajli. Ozirati se mora tudi na praktično vporabo posameznih predmetov v življenju.

I. Gimnazija.

Kar se tiče gimnazije se je posebnost humanističnega gimnazija varovala in se ohranila i latinščina i grščina. Učni načrt se je v splošnem spremenil v toliko, da se je vpeljalo na nižji gimnaziji obligatno risanje, na celi obligatna telovadba (če dopuščajo krajevne razmere) in dalje na višji gimnaziji kot samostojen predmet geografija. Pri naravoslovju so se vpeljali novi predmeti, kakor somatologija v zvezi z fiziologijo in higijeno, (VI. r.), razširil pa pouk v geologiji (V. r.) in kemiji (VII. r.)

Kar se tiče posameznih predmetov je pripomniti sledeče:

Za slovenščino se učni načrt še ni spremenil, marveč se zgodi to šele na podlagi posebne odločbe.

Pri pouku iz nemščine kot učnega jezika je polagati veliko važnost na čitanje v šoli in na govorniške vaje na nižji gimnaziji. Število pismenih nalog se v obče zmanjša. Na gimnazijah s slov. učnim jezikom se poučuje že od sedanjega letnega tečaj nemščina v I. in II. razredu po pet ur na teden. V petem razredu se prične pouk v nemški literarni zgodovini, ki se mora

poučevati na podlagi posebne knjige. Poleg govorniških vaj naj se gojijo tudi prosta predavanja, pri katerih je pa puščati predavateljem večjo prostost. Veliko važnost se polaga nato, da pozna dijak literarne proizvode iz lastnega čitanja. Literatura se mora vzeti do najnovejše dobe. Ozirati pa se mora pri tem tudi na najvažnejša dela svetovne literature. Poleg dram se morajo čitati tudi moderni romani. V petem razredu se vzame literatura do začetka XVI. stoletja, v šestem do leta 1749., v sedmem do Goethejeve smrti in v osmem prvi tečaj do današnjih dni, drugi tečaj pa se ponavlja in predela poetika na podlagi proizvodov svetovne literature.

V latinščini se zmanjša število šolskih nalog in se polaga največja važnost na čitanje klasikov, pri čimer se mora seznaniti vsak z najvažnejšimi proizvodi rimske literature in pridobiti razumevanje za kulturno življenje Rimljanov. Od tretjega razreda dalje se mora gojiti prestavljanje brez priprave. Število latinskih ur se zmanjša v II. r. od 8 na 7.

Kar velja za latinščino, velja v splošnem tudi za grščino. Predvsem kolikor mogoče veliko čitati. Na novo se vpeljejo za čitanje Plutarh (VI.), Tukides (VII.), Aristoteles in Euripides (VIII. r.) Število ur ostane isto, ozir. se zviša v VII. razr. drugi tečaj za eno uro.

Pri zgodovinskem pouku se poudarja na nižji gimnaziji pripovedni del, na višji pa se podajajo zgodovinski dogodki, kako so odvisni drug od drugega in kako izhajajo iz naravnih, kulturnih in gospodarskih odnošajev dotične države in dotične dobe. S tem se naj pripravlja razumevanje našega državnega, socialnega in gospodarskega organizma v njegovih najvažnejših funkcijah. Vsa vojno-zgodovinska tvarina se mora kar najbolj omejiti, istotako tudi razna imena in letnice. Na višji gimnaziji se vzame v petem razredu stara zgodovina do bitke pri Akciju (31 l. pred Kristusom), v šestem konec stare zgodovine, srednji in novi vek do vestfalskega miru (1648), v sedmem zgodovino do najnovejšega časa, v osmem razredu pa avstrijska zgodovina v celoti, ustava in uprava avstro-ogrske monarhije ter državljanske pravice in dolžnosti. V prvem tečaju se ponavlja eno uro na teden grška in rimska zgodovina, predvsem kulturno važni dogodki.

Po novem načrtu se vpelje zemljepis tudi na višjo gimnazijo kot samostojen predmet in sicer v V. in VI. razred. Radi tega se zemljepisni pouk na nižji gimnaziji omeji na najvažnejše in odpadejo skoro vse številke. Največjo važnost se polaga na čitanje zemljevida in sploh na praktično stran zemljepisnega pouka.

V matematiki se spremeni razvrstitev tvarine po posameznih razredih. Šolske naloge se pišejo vsak tečaj tri.

Večje spremembe imamo tudi v naravoslovju. V prvem razredu se vzamejo sedaj sesavci in ptiči, žuželke in ostalo živalstvo v drugem razredu. Mineralogija, ki naj na nižji pripravlja za pouk mineralogije v V. razredu, se prestavi iz III. razreda v IV. razred. V petem razredu naj kristalografija ne tvori glavnega pouka. Bolj kot dosedaj je vpoštevati geologijo. Botanika

ostane taka kot dosedaj. V šestem razredu se vpelje na novo somatologija v zvezi s fiziologijo in higijeno.

Pouk v fiziki se mora predvsem ozirati na fizikalne pojave vsakdanjega življenja. Na nižji se poučuje fizika v tretjem razredu in prvi tečaj IV. razr., na višji kot dosedaj. V sedmi se mora drugi tečaj učiti kemija. V osmem razredu je odložena II. tečaj ena ura za ponavljanje. Priporočajo se fizikalne vaje v laboratoriju.

Učni red na gimnazijah.

Učni predmeti	I. raz.	II.	III.	IV.	V.	VI	VII.	VIII.	Ur
Verouk	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Učni jezik	4	4	3	3	3	3	3	3	26
Latinščina	8	7	6	6	6	6	5	5	49
Grščina	—	—	5	4	5	5	4 (5)	5	28 (29)
Zgodovina	—	2	2	2	3	4	3	I. teč. 4 II. teč. 3	20 (19)
Zemljepisje	2	2	2	2	1	1	—	—	10
Matematika	3	3	3	3	3	3	3	2	23
Naravoslovje	2	2	—	3	3	2 (3)	—	—	9 (10)
Fizika in kemija	—	—	2		—	—	4	I. teč. 3 II. teč. 4	12 (13)
Fil. propedeutika	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Prostorčno risanje	3	3	2	2	—	—	—	—	10
Lepopisje	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Telovadba	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Skupaj . .	27	27	29	29	28	28 (29)	28 (29)	28	224 (226)

PAVEL PAVLOVIČ:

V INDIJI KOROMANDIJI.

Jaz pa pojdem
čez tri reke zelene,
jaz pa pojdem
čez tri brvice jelene
v Indijo Koromandijo.

Tam je krajši dan in
mnogo daljša nočka,
tam je ljubica doma
in njen dobri očka,
v Indiji Koromandiji.

Na uho se vleže možič
in ne sliši nič,
kadar skozi veje zažvižga
zlatokljuni ptič
v Indiji Koromandiji!

Ej, pa se pride tiho,
potrka na vrataca:
Ljubica, zdaj pa le hitro
odpri mi vrataca
v Indijo Koromandijo!

D.:

SILHUETA VELIKEGA MESTA.

Dvorana blesteča je z lučjo zalita,
na mramornih mizah iskré se kozarci,
ob mizah raduje bogata se družba:
glej, koliko mladih ljudi – ki so starci.

V očeh jim strasti že mrjó onemogle,
za hip le razvname jih godba opojna...
in v duše njih, gluhe za zlato obilje,
dahnila praznota je že nepokojna.

Pod svetlo dvorano raztrgancev tolpa
– obupu izdana – po snegu se plazi:
ko drugi so vse že poželi sadove,
je njim zacvetela – obleka zdaj v mrazi.

Oči so udrte in ustne usehle;
iz dalje, zavite v mrakove, jim v bleda
obličja z očmi krvižejnega volka
režijo se tuga in lakot in beda.

D.:

ELEGIJA.

Več ni cvetov. Čemu naj rosa pade,
ko v plamenečih jutrih ne vzbledi
nalik kristal sred čistih kelihov?

Kako bi pel in vriskal upe mlade
pogorski vrelec, ko s planin polzi:
Saj sred ravnin zgubi se v pesek bel.

Kako gorak poljub naj solnce dahne
ledenim zimskim cvetom, ko drhti,
da ga pogoltno v hipu mrzel mrak.

Kako perot naj duh njegov razmahne,
kdor zgubil je brez cilja vse moči
in kot berač gre tiho svojo pot.

SREDNJEŠOLSKI VESTNIK.

Hrvatska srednješolska društva. Nekako pred 15 leti je začutilo hrvaško dijaštvo potrebo, da se dvigne in izpopolni ono naobrazbo, ki mu jo nudi šola. Prvi plod tega duševnega preobrata so bila neka literarna društva, ki pa so jela kmalu propadati bodisi vsled tajnega rovanja nesvobodomiselnih življev, bodisi radi zaprek od strani šolskih oblasti. Do danes se je vzdržala „Nada“, ki je izdajala litografiran list, pri katerem so sodelovali nadarjeni in odkriti srednješolci. Omenjam „Novo nado“, list darovitih dijakov, od katerih je danes marsikateri znamenit književnik.

Za Khuenovega režima so ustanovili zagrebški realci l. 1897. „Vilo“, literarno društvo modernega pravca. S trdno voljo so se borili njeni voditelji proti temi in kulturni nonšalanci. Ob desetletnici „Vile“ so priredila vsa srednješolska društva sijajen koncert in pokazala zagrebškemu občinstvu, kaj vzmore že dijak-srednješolec.

Petje in glasbo ima na programu društvo „Gvozd“, ki je nastalo iz „pevskega zbora“, ustanovljenega l. 1905. Člani prirerajo vsako leto po dvoje koncertov, ki so dobro obiskani od občinstva... Toda prišlo je do razpora v društvu. V odboru so bili namreč člani „Marijine kongregacije“, ki so po inicijativi znanega „teologa“ Lončarića začeli na tihem uvajati v društvo politiko, agitirati za krščanski socializem in vporabljeni društvene prostore v furtimaške (klerikalne) svrhe. Samo treznosti članov se je zahvaliti,

da se „Gvozd“ ni usušil, ampak še bolj ozelenel. Vrgli so stari odbor in izvolili naprednega. Razumljivo je, da mečejo „asketski“ elementi sedanjim članom kamenje pod noge, hoteč jih ovirati pri delovanju.

Vendar brez uspeha. „Gvozd“ je priredil pred nedavnim akademijo v proslavo Kranjčeviča zaeno z „Vilo“, ki je izpopolnila svoj program z glasbenimi točkami in se lepo razcvita. Naj še omenim, da se v zadnjem času zanimajo nekateri napredni profesorji za društvo in prirejajo predavanja na sestankih.

Ob strani „Gvozda“ in „Vile“ stoji „Janov“, kjer se vežbajo učenci trgovske šole. Med njimi jih je nekaj duhovitih „skladateljev“, tako da se često nahaja na njih koncertih uspela točka neznanega avtorja. Vsa tri društva so v prijateljskih stikih med seboj.

Drugačno zgodovino ima literarni „Osvit“: pojavile sta se v njem dve struji. Prva se je oprijela moderne književnosti, slavila Ibsena, čitala Renana; drugo smer so uvedli gojenci nadškofijskega orfanotrofaja. No, letošnjo zimo so izginili mračnjaki iz „Osvita“, čegar bogato knjižnico so začeli klerikalci pleniti. Neugodno upliva, da ravnateljstvo — nahujskano od „furtimašev“ — konfiscira moderne filozofske knjige.

Nedavno se je čulo, da ustanove učenke liceja društvo Grič. Toda ta glas je umolknil. Ni-li temu kriv kak represivni postopek? . . .

Eno samo dijaško društvo — to je „Nada“, učencev moške preparandije — obstoja že 30 let, ali bolj na škodo razvoju drugih društev: razvilo se je pod okriljem popovskih kut. Vsako leto priredi skromen koncert z „religijozno-patrijotskimi“ točkami, povabi nanj pope, opatice, gojenke samostanov . . . Tudi naprednjakov je v tej „Nadi“, toda oni „drugi“ so jačji.

Nekak unikum v srednješkolskem dijaštvu je „Srednješkolski gudalički orkestar“, sestojč iz približno 40 nadarjenih muzikaličnih srednješolcev, ki so lani sijajno nastopili v Ljubljani.

Po „Zvonu“.

Napadi od kler. strani na srednješolce, ki niso njihovega kalibra, se zadnji čas zelo množe. Ali na taka-le prazna sumničenja in denuncijatsko delo navadno ne odgovarjamo. Ker pa že stvar postaja skrajno nesramna, bomo prisiljeni s takimi individui radikalno pomesti. Že vnaprej povemo, da pri tem ne bo pomagala patronanca raznih veroučiteljev nič. Z najhujšimi pijanci klerikalnimi, ki pišejo proti alkoholu, tako „poštenimi“, da svojim bivšim gospodarjem marsikaj odnesejo, bomo kmalu obračunili. Građiva in dokazov imamo dovolj. Svetujemo jim pa, da se naj raje bolj poprimejo svojih predmetov, nego blatenja svojih kolegov po političnih in nepolitičnih listih.

RAZNO.

Število medicincev na graški univerzi je znašalo v zimskem tečaju 1908/09 — 329, in sicer 306 rednih slušateljev, 4 redne slušateljice in 19 izrednih. Po narodnosti je bilo 237 Nemcev (72⁰/₀), 23 Slovencev (6⁹⁸/₀), 19 Hrvatov, 17 Srbov, 12 Lahov, 9 Židov, 3 Rumenci, 4 Poljaki in po en Francoz, Madžar, Grk, Rus in Čeh.

Alkoholizem. Dan na dan nam govore statistike o grozodejstvih alkohola, dan na dan dobivamo novih dokazov za resničnost trditve, da pomeni alkohol pogin, narodni in individualni. Zdravnik Peterson je dognal, da je izmed 30.000 umobolnih v državi New-Jork 6000 bolnih na takoimenovanih psihozah (duševnih boleznih). V vseh združenih državah severoameriških je 30.000 umobolnih žrtev alkohola. Razven tega je 41⁰/₀ idiotov in epileptikov vsled alkohola, ne vštveši jetnikov in iz javnih sredstev podpiranih ubožcev.

4, na Koroškem 1. Visokošolcem se je dovolilo posojil v znesku 4170 K in društvom darovalo 1495 K 45 v.“

Ta oklic je jako zanimiv donesek h gmotnemu vprašanju slovenskega dijaštva. Gotovo ni nič posebnega in nezaslišanega, da klerikalci tako izdatno podpirajo svoje ljudi in svoja društva. S stališča strankarstva je to popolnoma razumljivo. Odkar so se klerikalci zavedli, da obstoji njih bodočnost v mladini, so se vrgli na srednje šole, kjer pripravljajo dijake v svojem duhu. Ko stopi klerikalno prepariran abiturient na tla visoke šole, gotovo rad sprejme Leonovo podporo, s tem pa si odvzame možnost, da bi se na vseučilišču svobodno razvijal. S podporo in z akademičnim društvom, ki mu vsled klerikalnih podpor lahko nudi mnogo prijetnosti, ima zavezane roke in njegov nadaljni duševni razvoj se mora gibati v določenih mejah. Nekaj drugega pa je, da dobivajo klerikalni dijaki podpore tudi od drugih podpornih društev in da v prošnjah Leonovih podpor ne navajajo. V slovenskem podpornem društvu na Dunaju ni še noben Daničar nikoli navedel te podpore in, ko je nekoč odbor sumil, da neki prosilec uživa to podporo in ga je pozval, naj to pojasni, se dotičnik ni več prikazal. Sumljivo je to na vsak način, vendar pa se sodbe toliko časa vzdržimo, dokler ne preiščemo stvari do dna. Potem pa bomo govorili. — Kratek račun nam kaže, da je prejel lansko leto vsak izmed podpisancev povprečno 148 K 97 v posojila, torej ne veliko manj kot znaša Radogojevo posojilo. Zlasti zanimivo pa je, kako izdatne podpore prejemajo klerikalna akademična društva. Vsako društvo dobi povprečno 498 K 48 v, okroglo 500 K. Sedaj nam je popolnoma razumljivo, da dobivajo odborniki klerikalnih društev dijete za zastopstva! Privoščimo jim to. Klerikalci pač dobro vedo, da je dijaku težko žrtvovati celo denar v društvene namene, in mu zaradi tega pomagajo tudi v tem oziru. Sodeč po vsem tem, se ne čudimo, da nas klerikalci mnogokrat imenujejo „idealiste“. Primerjajmo le nekoliko, koliko podpor je dobila n. pr. „Slovenija“! Letos je „Slovenija“ prejela od hranilnic in posojilnic vsega skupaj 80 K, beri osemdeset kron, od starejšin 135 K, torej skupaj 215 K. Vse druge stroške pa nosijo člani sami! Da kaže to dejstvo na veliko brezbriznost, nezavednost, indolenco takoimenovane slovenske napredne inteligence in naprednih zavodov, je evidentno. Res je, idealisti smo, toda mi smo lahko idealisti, ker imamo v sebi dovolj požrtvovalnosti, energije in vstrajnosti. Slabičev ne maramo v svojih vrstah. — Ker hočemo pravice in jasnosti, bomo preiskovali naprej zadevo glede Leonovega starešinstva!

Ponemčevanje slovenskih imen v uradnih listinah. V naših uradih, zlasti vojaških, ki uradujejo izključno nemško, se predstavljajo in pačijo ne le imena slovenskih krajev, ampak tudi krstna imena. Iz naših Janezev in Ivanov postanejo „Johanni“, druga imena pa se pišejo z nemškim pravopisom, namesto da bi se pisala n. pr. Jožef, Štefan, Franc itd. Isto se dogaja na naših šolah, ki izdajajo nemška spričevala in to ponemčeno ime si nese dijak na visoko šolo ter je vpiše v nacionale in v indeks. Tako se mladina navadi tuje oblike in obleke. Neki laški dijak je baje zavrnil spričevalo, na katerem je bilo njegovo krstno ime v nemški obliki „Humbert“, ter se je skliceval na krstni list, po katerem je bil krščen za „Umberto“. In dobil je nemško spričevalo z laškim krstnim imenom. To bi bilo posnemanja vredno. Vljudno in skromno, a odločno naj vsak brani svoje ime! V nemških knjigah se berejo nenemška krstna imena, n. pr. Jean Jaques Rousseau, William Shakespeare, Alessandro Volta, Jan Hus, Henryk Sienkiewicz, Vatroslav Jagić itd. Iz tega se vidi, da je tudi krstno ime značilno za človeka, da se navadno ne prestavlja, ampak ostaja tako, kakršnega hoče

imeti njegov lastnik. Napram šolskim in drugim uradom naj dijak brani svoje slovensko krstno ime s slovenskim krstnim listom, ki je kot uradna listina merodajen za pisavo imena. Stariši pa naj skrbе za slovenske krstne liste in vobče naj dajejo otrokom neprestavljiva narodna imena! To so na videz sicer malenkosti, a je vendar zelo važno, ker spada k onim „imponderabilibus“, katerih realna vrednost se ne da določiti, ki pa so odločilne za razvoj značajev.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Zorko: Z Vami bi se še dalo resno spregovoriti in morda bi se dal tudi ta ali oni „plod Vaše fantazije“ porabiti za tisk, če nam ne bi bili tako ostro prepovedali popravljati. Brez temeljitega popravila si pa Vaših pesniških proizvodov ne upamo objaviti. Čeprav požete:

„Jaz ginem, glej ginem — a kakor junak,
pa morda, morda te pozabim —
Veselja ni več, zdaj živim kot mračnjak
in v maju, da v maju me zebe,“

Vam vendar želimo še dolgo življenje, polno veselja in manj take poezije. Ne bodite „mračnjaški junak“, pozabite za nekaj časa na verze in vzemite v roko Župančiča, Ketteja in druge.

B. Mestislav: Priznati moram z žalostjo, da sem razumel Vašo črtico le deloma. Morda ste v resnici malo preveč sanjarili, ko ste pisali „Moč sanj . . .“; ne trdim, da ne tiči v Vaši črtici neka posebna misel, toda ta misel je sama jako nejasna in vrhutega je še preveč zavita v gost plašč simbolike. „Krasna deva“, ki je po besedah starčka „polnega mladeniškega ognja“ rodila toliko ljudij, je pač čudna prikazen. Psihologično te sanje niso utemeljene in tudi si ne moremo razlagati, kako so mogle tako blagodejno uplivati na mladega Bojana. Zdi se nam, da ste še jako mladi, in zato upamo, da se v šoli življenja in dobrih klasikov kot so Terdina in drugi otresete meglenosti ter se poprimete realnih snovi. Zlasti Vam je potreba psihologije.

F. P. K.: Vaše črtice o Heineju se nam zdé v marsičem značilne za slovensko dijaštvo. Ves šolski pouk o slovstvu se na naših srednješolskih zavodih bavi z nemško literaturo. Natančneje poznamo nemške pesnike in pisatelje nego slovenske — o slovanskih niti nočemo govoriti. Šola nam ne pove ničesar o slovanskih veleumih, pokaže nam samo lepoto srbske narodne pesmi, o ruskih, poljskih, čeških, hrvatskih pesnikih ni čuti besedice. Kolikor greši šola v tem oziru, to bi morali popraviti dijaki sami s privatnim čitanjem in študiranjem. Privatni trud slovenskega dijaka naj bi bil v prvi vrsti namenjen slovanskim literaturam ne pa nemški, o kateri itak izve mnogo v šoli. Če se hočemo kedaj otresti nemškega vpliva, se moramo opirati na sorodna slovstva. — S tega stališča smo presojali Vaše črtice, s stališča slovanske kulture. Kako bi nam bili ustregli, če bi nam n. pr. napisali take črtice o Gogolju, katerega stoletnico praznujemo te dni! Uvažujte te naše misli in poprimite se — ne samo Vi, ampak vsi slovenski dijaki — slovanskih slovstev!

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Začel se je VI. letnik, a vendar precej naročnikov še ni plačalo za pretekli letnik prav nič naročnine, nekateri pa so jo poravnali le deloma. Ker so stroški uprave za naše razmere zelo visoki, zato nujno prosimo, naj vsak naročnik stori svojo dolžnost. — Istotako prosimo svoje somišljenike, naj nam pridobe novih naročnikov za „Omladino“, „Znanstveno knjižnico“ in za almanah.
